

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และตรวจความชุกของโรคคอตีบในนักเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 สัมภาษณ์การปฏิบัติของผู้ปกครองตามกลวิธีการปรับปรุงรูปแบบการเสริมไอโอดีนของกระทรวงสาธารณสุขในตำบลสะเมิงได้ หาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติของผู้ปกครองกับการเป็นโรคคอตีบในนักเรียนประถมศึกษาดังกล่าว

สภาพทั่วไปของตำบลสะเมิงได้

สภาพทางภูมิศาสตร์

ตำบลสะเมิงได้เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอสะเมิงซึ่งเป็นที่ตั้งของตัวอำเภอสะเมิง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงมีภูเขาล้อมรอบ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 700 - 1,100 เมตร มีที่ราบลุ่มบางส่วนสำหรับตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพ

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลสะเมิงเหนือและตำบลแม่สาบ	อำเภอสะเมิง
		จังหวัดเชียงใหม่	
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอแม่วางและอำเภอสันป่าตอง	จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอหางดง	จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลแม่สาบและตำบลบ่อแก้ว	อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

การคมนาคม

ตำบลสะเมิงได้เป็นที่ตั้งของตัวอำเภอสะเมิงมีทางติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ 2 ทางคือ

1. ทางหลวงหมายเลข 1096 สายสะเมิง - หางดง ระยะทาง 50 กิโลเมตร
2. ทางหลวงหมายเลข 1296 สายสะเมิง - แม่ริม ระยะทาง 58 กิโลเมตร

การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านและโรงเรียนในเขตสุขาภิบาลค่อนข้างสะดวก แต่สำหรับหมู่บ้านและโรงเรียนนอกเขตสุขาภิบาลการคมนาคมไม่สะดวก โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน การเดินทางไปหมู่บ้านและโรงเรียนชาวเขาลำบากต้องใช้รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ บางหมู่บ้านไม่มีทางรถยนต์ผ่านต้องอาศัยการเดินทางด้วยเท้าต่อไปยังหมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่จะสามารถติดต่อถึงกันได้สะดวกตลอดปี การเดินทางสามารถเดินทางไป-กลับได้ภายในหนึ่งวัน

สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปมีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดปี อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 10 องศาเซลเซียส แต่ในฤดูร้อนอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 28 องศาเซลเซียส ในฤดูฝนฝนตกเฉลี่ย 1,300 มิลลิเมตรต่อปี

ลักษณะประชากร

มีประชากรทั้งหมดจำนวน 5,389 คน เพศชายจำนวน 2,647 คน เพศหญิงจำนวน 2,742 คน จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 1,310 หลังคาเรือน

ลักษณะเผ่าพันธุ์

ประกอบด้วยประชากรพื้นราบทั้งหมดจำนวน 4,426 คน จำนวน 1,131 หลังคาเรือน แบ่งเป็นประชากรชาวเขาทั้งหมด 963 คน จำนวน 179 หลังคาเรือน

เขตการปกครอง

ตำบลสะเมิงได้ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 11 หมู่บ้าน แบ่งเป็นหมู่บ้านในเขตสุขาภิบาลจำนวน 8 หมู่บ้านและหมู่บ้านนอกเขตสุขาภิบาลจำนวน 3 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจำนวน 2 หมู่บ้าน นอกนั้นเป็นหมู่บ้านชาวพื้นราบทั้งหมด

อาชีพ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวนกระเทียม สวนสตอร์เบอรี่ สวนลิ้นจี่และพืชผลไม้เมืองหนาว ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้ประชาชนในตำบลสะเมิงได้ ประชาชนส่วนน้อยประกอบอาชีพค้าขาย เลี้ยงสัตว์และรับราชการ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่มิที่ดินทำนาทำไร่เป็นของตนเอง มีส่วนน้อยที่ต้องเช่าที่ดินของผู้อื่น ประกอบอาชีพและมีบางส่วนที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขายและรับราชการ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว 5,000 - 30,000 บาทต่อปี อาชีพรับจ้างรายวันได้รับค่าจ้างเฉลี่ย 50 - 80 บาท ต่อคนต่อวัน แต่ประชากรส่วนใหญ่มิฐานะยากจนถึงปานกลาง เนื่องจากมีรายได้จากการขายผลผลิตเพียงปีละ 1 ครั้ง ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่มีความแน่นอนเพราะขึ้นกับสภาพภูมิอากาศและราคาตลาด ค่าจ้างเฉลี่ยต่อหัวประชากรต่ำกว่ารายได้ขั้นต่ำของแรงงานไทย ประชากรส่วนน้อยมีฐานะค่อนข้างดีเพราะประกอบอาชีพค้าขายและรับราชการ

ลักษณะทางสังคม

ประชาชนมีความเป็นอยู่แบบชาวไทยพื้นราบในภาคเหนือและชาวไทยภูเขา แต่มีการไปมาหาสู่กันระหว่างชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาอยู่เสมอเพราะอาศัยอยู่ในตำบลเดียวกัน เช่น เทศกาลทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และพิธีทานสลากภัต จะมีการไปทำบุญร่วมกันระหว่างชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาที่นับถือศาสนาพุทธ ชาวเขาส่วนใหญ่ทั้ง 2 หมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ในหมู่บ้านจำนวน 1 วัด มีเพียงชาวเขาบางส่วนนับถือผีและไสยศาสตร์ต่าง ๆ

การพึ่งพาอาศัยกันยังยึดติดกับระบบเครือญาติและมีการลงแขกช่วยกันทำงานต่างๆ เช่น การสร้างบ้าน การดำนา การเกี่ยวข้าวและประเพณีต่างๆทั้งในและระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งชาวไทยภูเขาได้รับเอาค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของคนพื้นราบไปปฏิบัติมากขึ้น เช่น การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การรักษาพยาบาล การวางแผนครอบครัว การรับวัคซีน สร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคและการศึกษาเป็นต้น

การสื่อสารในตำบลสะเมิงใต้

ระบบการสื่อสารในตำบลสะเมิงใต้มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพราะเป็นที่ตั้งของตัวอำเภอและเป็นเขตสุขภาพเป็นส่วนใหญ่ เช่น โทรศัพท์ โทรสาร วิทยุมือถือมีทั้งของสาธารณะและของใช้ส่วนตัว ยกเว้นหมู่บ้านนอกเขตสุขภาพและหมู่บ้านชาวเขา หมู่บ้านในเขตสุขภาพส่วนใหญ่มีโทรทัศน์และวิทยุรวมทั้งมีหนังสือพิมพ์จำหน่ายทุกวัน สำหรับโรงเรียนทุกโรงเรียนมีวิทยุติดต่อกันได้ชัดเจน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

1. การศึกษาอัตราความชุกของโรคคอตีบในนักเรียนประถมศึกษา ประชากร คือนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 178 คน ของโรงเรียนพื้นราบในตำบลสะเมิงใต้ พ.ศ. 2539
2. การศึกษาการปฏิบัติของผู้ปกครองตามกลวิธีการปรับปรุงรูปแบบการเสริมไอโอดีนของกระทรวงสาธารณสุขในตำบลสะเมิงใต้ ประชากร คือ ผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาจำนวน 178 คน
3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติของผู้ปกครอง กับ การเป็นโรคคอตีบ ประชากร คือนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนพื้นราบในตำบลสะเมิงใต้ พ.ศ. 2539 ทั้งหมดจำนวน 178 คน และ ผู้ปกครองนักเรียนดังกล่าว จำนวน 178 คน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนประถมศึกษาจำนวน 178 คน และผู้ปกครองในพื้นที่ตำบล 9 หมู่บ้านจำนวน 178 คน ของตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ คำนวณกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณสัดส่วนประชากรด้วยระดับความเชื่อมั่น 95 %

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2} \quad (\text{Yamane 1973 : 725})$$

$$\begin{aligned} n &= \frac{178}{1 + 178(.05)^2} \\ &= 123 \text{ คน} \end{aligned}$$

คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้ $n = \text{ขนาดตัวอย่าง} = 123 \text{ คน}$ จำนวนขนาดตัวอย่างเป็นรายโรงเรียน โดยเทียบสัดส่วนจากนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 178 คน ได้ขนาดตัวอย่างรายโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนแม่สาบมีนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 41 คน ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 28 คน
2. โรงเรียนน้ำรินมีนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 24 คน ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 17 คน
3. โรงเรียนบ้านดงมีนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 52 คน ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 36 คน
4. โรงเรียนทรายทองมีนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 47 คน ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 32 คน
5. โรงเรียนกองขากน้อยมีนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 1 คน ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 1 คน
6. โรงเรียนกองขากหลวงมีนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 13 คน ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 9 คน

ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองโดยอาศัยการค้นคว้าจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวบรวมความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งแบบฟอร์มบันทึกการตรวจและแบบฟอร์มรายงานการตรวจขนาดต่อมธัยรอยด์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ก) ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์นักเรียนประถมศึกษา ใช้เก็บข้อมูลนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ใน พ.ศ. 2539 ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปด้านอายุ ระดับการศึกษา เพศ และ ข้อมูลความชุกของโรคคอพอกในนักเรียนประถมศึกษาดังกล่าวรวมทั้งข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง ด้านอาชีพ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัวระดับการศึกษา และเพศของผู้ปกครองประกอบด้วยคำถามทั้งหมดจำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติของผู้ปกครอง

ใช้เก็บข้อมูลการปฏิบัติของผู้ปกครองตามกลวิธีการปรับปรุงรูปแบบการเสริมไอโอดีนของกระทรวงสาธารณสุขในตำบลสะเมิงใต้ ประกอบด้วยคำถามทั้งหมดจำนวน 23 ข้อ โดยคำถามจำนวน 17 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ถ้าตอบว่าปฏิบัติตามกลวิธีการปรับปรุงรูปแบบการเสริมไอโอดีนของกระทรวงสาธารณสุขในตำบลสะเมิงใต้ให้ 1 คะแนน ถ้าตอบว่าไม่ปฏิบัติตามกลวิธีการปรับปรุงรูปแบบการเสริมไอโอดีนของกระทรวงสาธารณสุขในตำบลสะเมิงใต้ให้ 0 คะแนน สำหรับคำถามอีก 6 ข้อนั้น ไม่มีเกณฑ์การให้คะแนน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยไม่สามารถนำมาคำนวณค่าทางสถิติได้

การวัดความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

การวัดความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้ศึกษาได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่านเพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมวัตถุประสงค์และ

ความเหมาะสมด้านภาษา หลังจากนั้นผู้ศึกษานำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความถูกต้องครอบคลุมด้านเนื้อหา วัตถุประสงค์และความเหมาะสมด้านภาษาเพื่อให้มีความชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปทดสอบก่อนนำไปใช้ปฏิบัติจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานไอโอดีนของฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลสระเม็ญ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2540 ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลปฐมภูมิจากฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลสระเม็ญ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ไอโอดีนเขต 10 กองโภชนาการ จังหวัดเชียงใหม่
2. สำรวจพื้นที่ที่จะทำการศึกษา โดยสอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานไอโอดีนของฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลสระเม็ญและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานประถมศึกษาอำเภอสระเม็ญ
3. ทำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อติดต่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์ไอโอดีนเขต 10 กองโภชนาการ จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ โรงพยาบาลสระเม็ญและสำนักงานประถมศึกษาอำเภอสระเม็ญ
4. ประชุมผู้รับผิดชอบงานไอโอดีนของฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลสระเม็ญและครูบริหารหรือครูอนามัยโรงเรียนในตำบลสระเม็ญได้ทุกโรงเรียนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ นัดหมายวัน - เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้ครูบริหารหรือครูอนามัยโรงเรียน และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานไอโอดีนของฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลสระเม็ญเป็นผู้กำหนดวัน - เวลาในการเก็บข้อมูล
5. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาที่ได้นัดหมายไว้ โดยขอความร่วมมือครูบริหารหรือครูอนามัยโรงเรียนในการตรวจความถูกต้องของโรคคอกพอกในนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ส่วนผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาใช้เวลาสัมภาษณ์ตอนเย็นหลังเลิกงาน

6. นำแบบสัมภาษณ์ที่รวบรวมข้อมูลได้มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์ และจัดหมวดหมู่เตรียมไว้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Epi-info โดยให้ระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05 ซึ่งมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ดังนี้

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ การแจกแจงความถี่ และค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติของผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษา กับ การเป็นโรคคอตีบในนักเรียนประถมศึกษา ใช้สถิติ χ^2 - Test, Fisher's Exact Test